

DUNA-TISZA MEDENCE

605. ALSÓ DUNA MENTE TÁJKARAKTER-TERÜLET

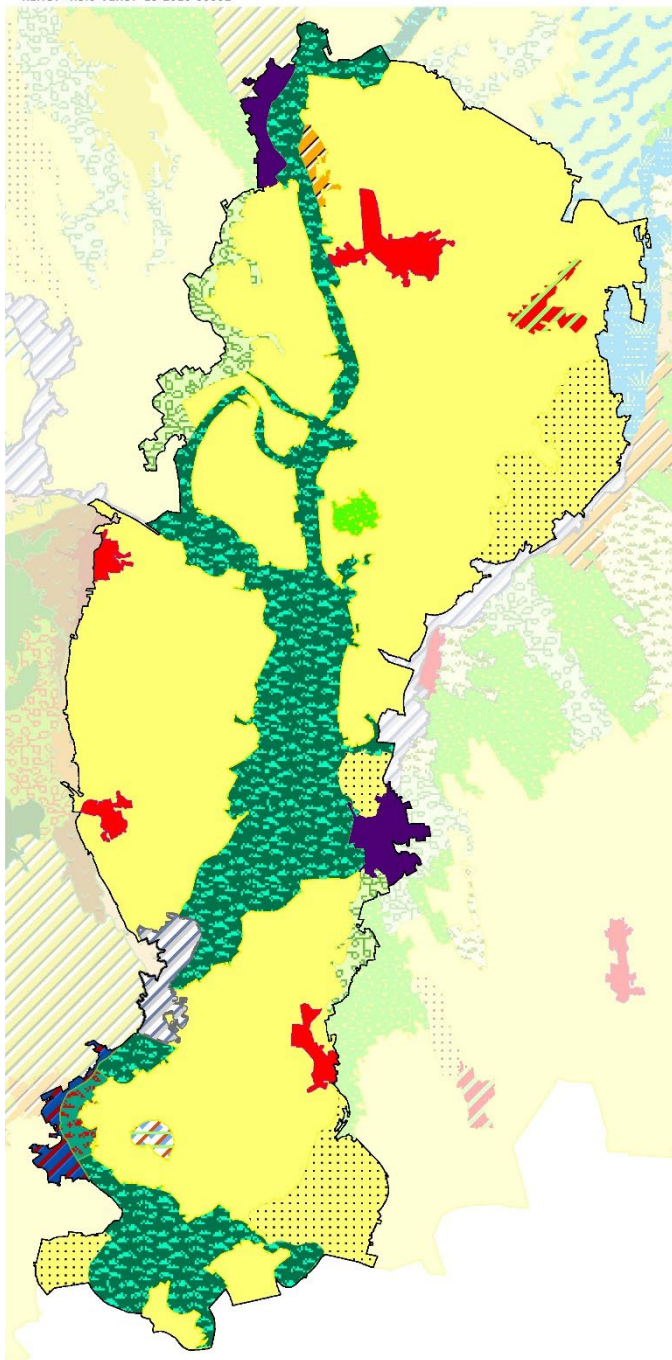
A természetföldrajzi alapon álló geográfiai nevezéktan a Visegrádi-szorostól a déli országhatárig terjedő folyómenti sávot Duna menti síkvidék középtájaknak nevezi. Azonban dél felé haladva az Alsó Duna mente tájkarakter-területet alkotó Mohácsi-sík, valamint a Tolnai- illetve Kalocsai-Sárköz területén a táj karaktere érzékelhetően megváltozik. A vizuális különbséget az okozza, hogy délen – annak ellenére, hogy ezeket nevezik Sárköznek – nagyobb a homogén szántóföldek aránya, emiatt valamivel erősebb az antropogén hatás. Paradox módon épp itt van az egyik legértékesebb hazai vizes élőhely, a Gemenci-erdő. A táj karakterét e két szélsőség határozza meg. Területe 1790,4 km².

Fotó: Csorba P. (Tolnai-Sárköz Bátaszék-Orbán 2016)

Az Alsó Duna mente tájkarakter-területen előforduló tájkarakter-típusok

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

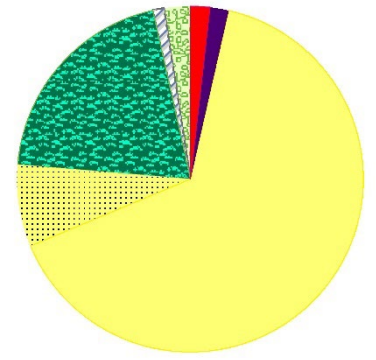
- Agglomerálódó települési táj vízparton
- Erdő-vízdomináns folyótáj
- Erdő-vízdomináns folyótáj ártérperemi településekkel
- Erdődomináns, mozaikos síksági táj
- Gyep-víz településmozaikos síksági, völgytáj
- Szántódomináns, homogén síksági táj
- Szántódomináns, mozaikos síksági táj
- Település-gyepdomináns táj síkságon
- Település-kert-agrármozaikos síksági táj
- Települési táj síkságon
- Települési táj vízparton
- Változatos felszínborítású folyótáj ártérperemi településekkel
- Változatos felszínborítású síksági táj

1:500 000
0 5 10 km

SZÉCHENYI 2020

Tájkarakter-típusok	Össz-terület (km ²)	Terület-arány (%)	Folt-szám	Átlagos foltméret (km ²)	Szórás (km ²)
Alsó Duna mente	1790,40	100,00%	30	59,68	109,08
Agglomerálódó települési táj vízparton	11,33	0,63%	1	11,33	0,00
Települési táj síkságon	31,76	1,77%	4	7,94	5,02
Települési táj vízparton	30,53	1,70%	2	15,26	2,62
Település-gyepdomináns táj síkságon	7,86	0,44%	1	7,86	0,00
Szántódomináns, homogén síksági táj	1136,67	63,49%	8	142,08	163,93
Szántódomináns, mozaikos síksági táj	133,81	7,47%	4	33,45	22,41
Erdődomináns, mozaikos síksági táj	6,20	0,35%	1	6,20	0,00
Erdő-vízdomináns folyótáj	352,26	19,67%	3	117,42	110,78
Erdő-vízdomináns folyótáj ártérperemi településekkel	8,83	0,49%	1	8,83	0,00
Változatos felszínborítású folyótáj ártérperemi településekkel	17,90	1,00%	1	17,90	0,00
Település-kert-agrármozaikos síksági táj	5,36	0,30%	1	5,36	0,00
Gyep-víz településmozaikos síksági, völgytáj	4,92	0,28%	1	4,92	0,00
Változatos felszínborítású síksági táj	42,97	2,40%	2	21,48	10,74

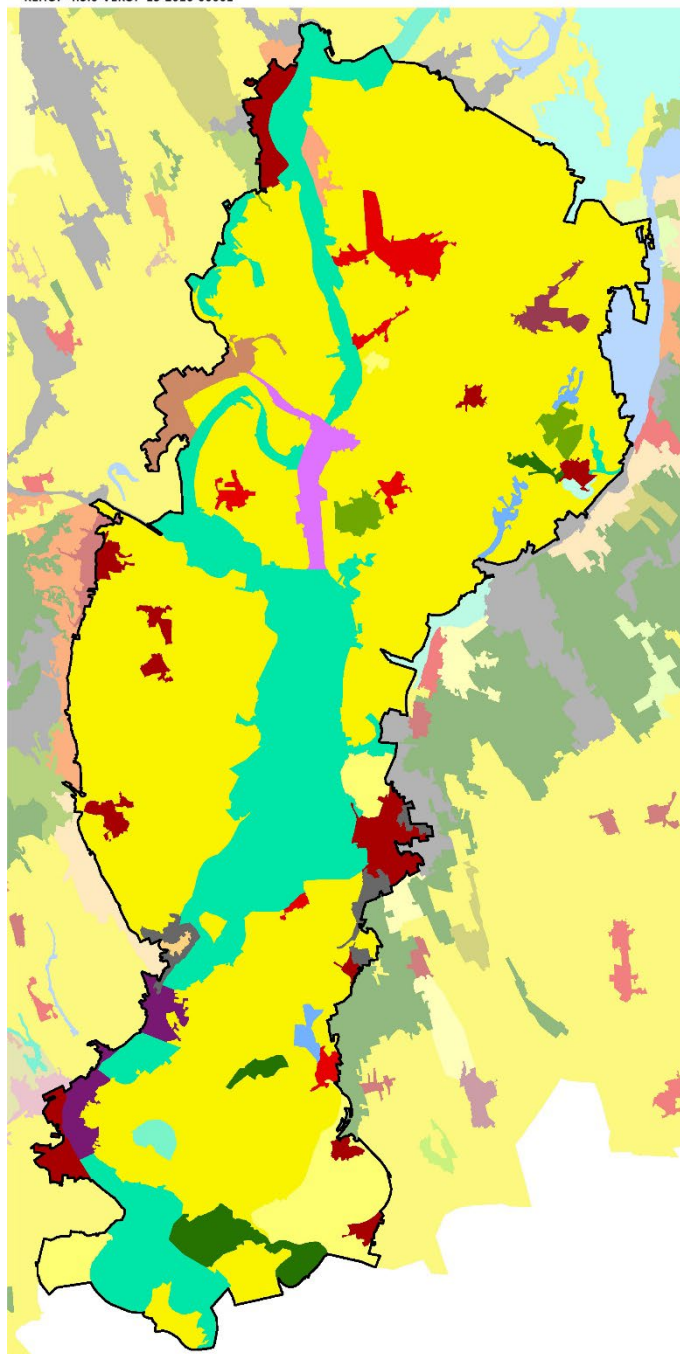
AZ ALSÓ DUNA MENTE TÁJKARAKTER-TERÜLET KULCSJELLEMZŐI

I/1. Domborzat

A táj területének közel 95%-át a két alacsony síksági típus teszi ki, közel fele-fele arányban. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/1. térkép)

I/2. Komplex felszínborítás-típusok

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

- 1000 - Településdomináns homogén
- 1001 - Településdomináns mozaikos
- 1231 - Település-agrár-mozaik
- 1251 - Település-agrár-erdőmozaik
- 1401 - Település-gyepmozaik
- 1561 - Település-erdő-vízmozaik
- 1601 - Település-vízmozaik
- 2000 - Szántódomináns homogén
- 2001 - Szántódomináns mozaikos
- 2301 - Szántó-kertmozaik
- 5000 - Erdődomináns homogén
- 5001 - Erdődomináns mozaikos
- 5601 - Erdő-vízmozaik
- 6001 - Vízdomináns mozaikos
- 6201 - Víz-szántómozaik
- 6541 - Víz-erdő-agrármozaik
- 7001 - Dominancia nélküli

1:500 000
0 5 10 km

SZÉCHENYI 2020

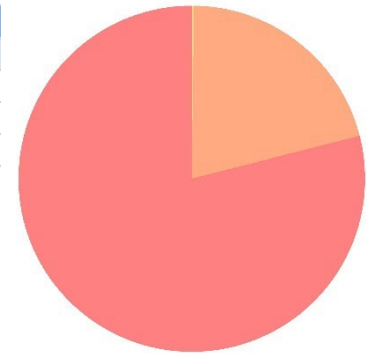
Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai I/2. térkép)

TERMÉSZETI JELLEMZŐK

II/1. Éghajlati körzetek

Döntően meleg-száraz terület (79%), nyugati részein mérsékelten száraz. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/1. térkép)

Éghajlati körzetek	Területarány (%)
Alsó Duna mente	
meleg - száraz	78,97%
meleg - mérsékelten száraz	20,82%
mérsékelten meleg - száraz	0,21%

II/2. Tengerszint feletti magasság

A tengerszint feletti magasság a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző magassági értékek leírása azonos a domborzatnál leírtakkal. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/2. térkép)

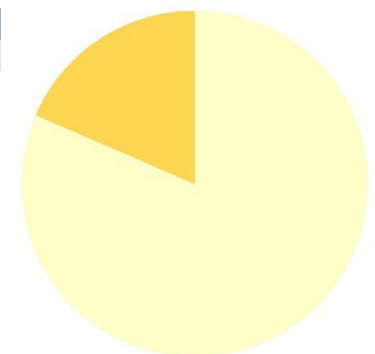
II/3. Relief

A relief a domborzat egyik forrásindikátora. A jellemző felszín-mozgalmassági jellemzők leírása azonos a domborzatnál leírtakkal. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/3. térkép)

II/4. Alapkőzet

A táj nagyobb részét, mintegy kétharmadát, alluviális üledék borítja. A terület északkeleti részét, az összterület kb. egyharmadát, löszös üledék fedi. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/4. térkép)

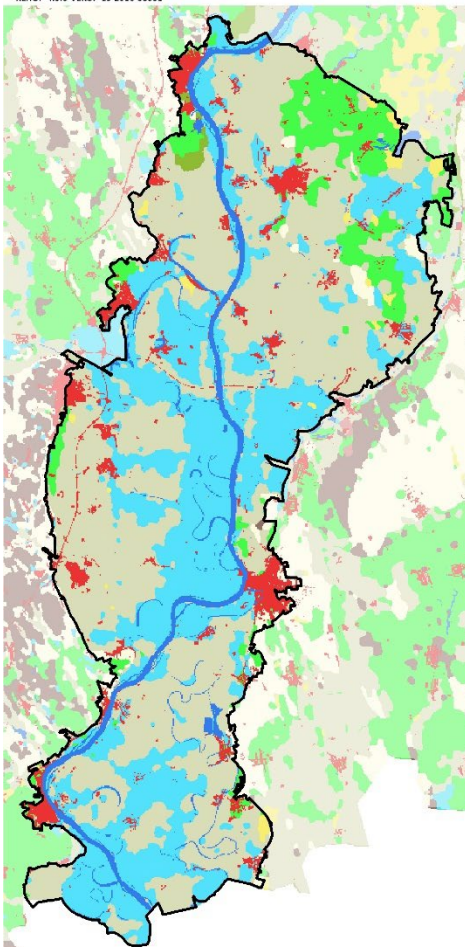
Kőzet név	Területarány (%)
Alsó Duna mente	100,00%
glaciális és alluviális üledék	81,49%
löszös üledék	18,51%

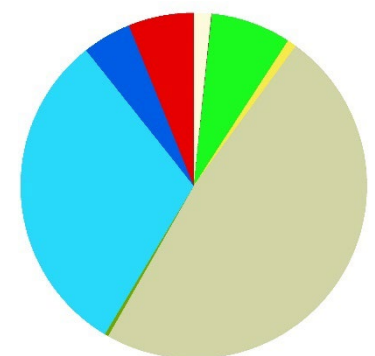
II/5. Talajtípusok

KEHOP-4.3.0-VEKOP-15-2016-00001

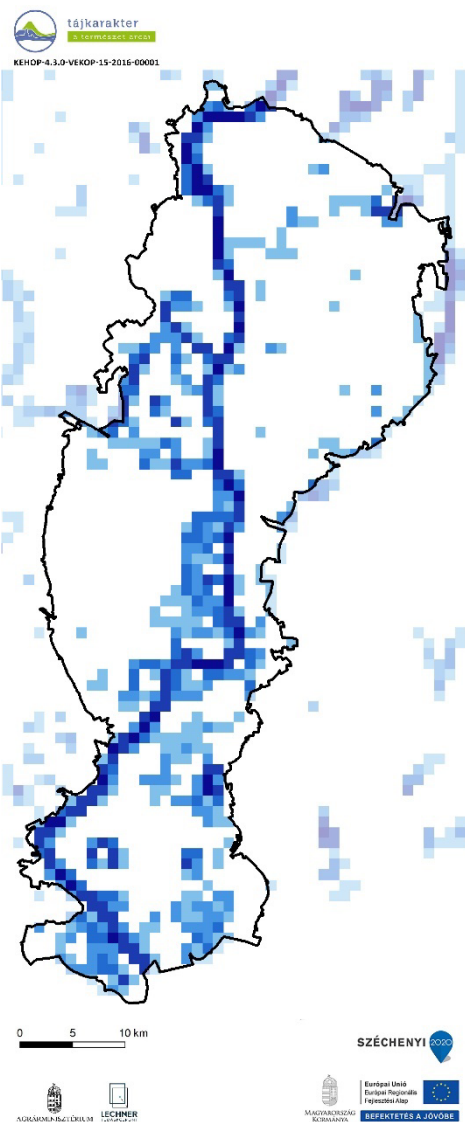

Talajtípus	Területarány (%)
Alsó Duna mente	100,00%
Réti talajok	48,21%
Öntés és lejtőhordalék talajok	30,74%
Csernozjom talajok	7,48%
Beépített terület	6,11%
Nyílt vízfelszín	4,57%
Váztalajok	1,63%
Szikes talajok	0,87%
Láptalajok	0,34%
Barna erdőtalajok	0,05%

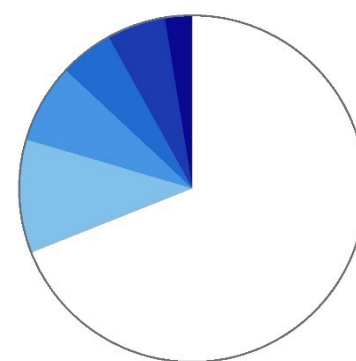

Változatos talajtakarójú terület. Mindazonáltal a meghatározó főtípusok a réti- és öntéstalajok. Ez utóbbi főként Gemenc térségében alkot nagyobb összefüggő területet. A táj északi részén csernozjomok is előfordulnak. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/5. térkép)

II/6. Felszíni vizek területaránya

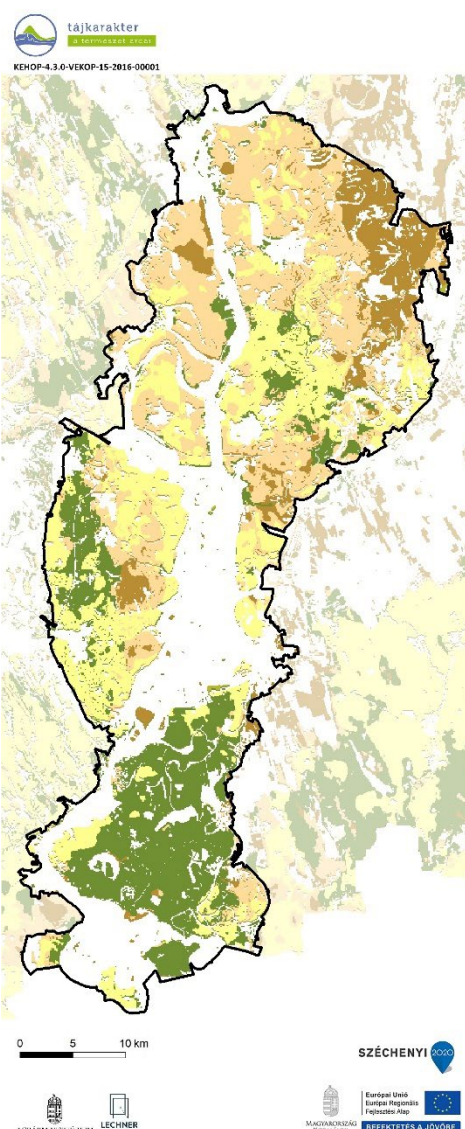

Felszíni vizek területaránya	Területarány (%)
Alsó Duna mente	
0-1% - nincs, elenyésző	68,97%
1-5% - alacsony	10,57%
5-10% - közepes	7,40%
10-20% - magas	5,01%
20-50% - nagyon magas	5,51%
50-100% - meghatározó	2,56%

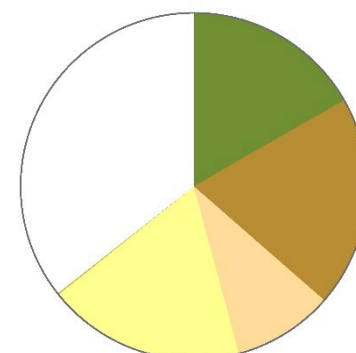

A felszíni vizek aránya a tájban magas, 0,05 km²/km². (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/6. térkép)

II/7. Ökotípusos földhasználat

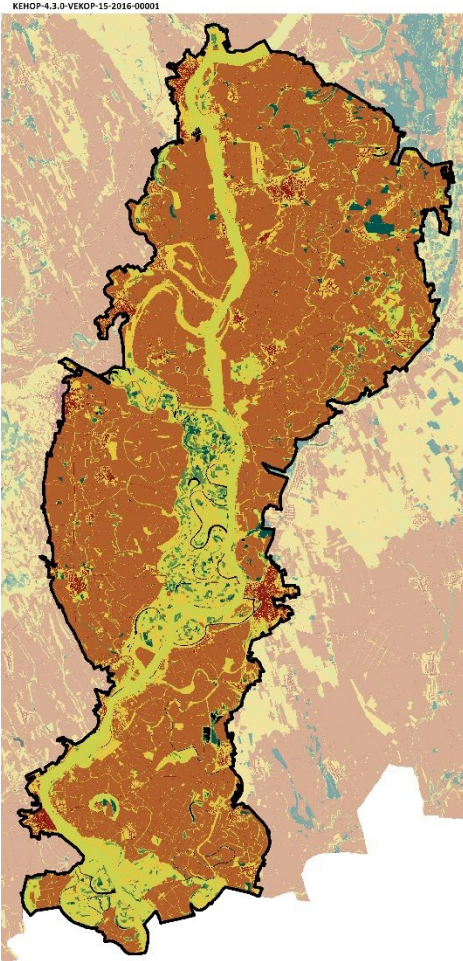

Ökotípusos földhasználat	Területarány (%)
Alsó Duna mente	64,40%
kiváló termőhelyi adottságú szántó	18,48%
kiváló termőhelyi adottságú, környezetileg érzékeny szántó	0,11%
gyenge és közepes termőhelyi adottságú szántó	19,69%
gyenge és közepes, környezetileg érzékeny szántó	9,38%
erdőtelepítésre javasolt terület	16,74%

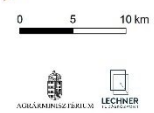
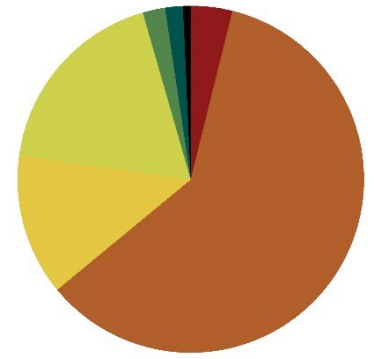

Az ökotípusos vizsgálat szerint a táj területének közel 17 %-án (Mohács-sziget) erdősítés javasolt, a terület mintegy 9,5 százalékán pedig - a növénytermesztés szempontjából közepes és gyenge talajadottságok, illetve a környezeti érzékenység következtében - a szántók extenzifikációja (földhasználat-váltás vagy szántóföldi művelés külterjesítése) indokolt. Kiváló termőhelyi adottságú szántók aránya is magas (18,5 %), ezeken a területeken a szántóföldi növénytermesztés fenntartása lehet a cél. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/7. térkép)

II/8. Ökológiai állapot

Ökológiai állapot	Területarány (%)
Alsó Duna mente	
Mesterséges felszín	3,9
Rossz ökológiai állapot	60,1
Kedvezőtlen ökológiai állapot	13,2
Közepes ökológiai állapot	18,3
Jó ökológiai állapot	2,1
Kiváló ökológiai állapot	1,6
Adathiány	0,7

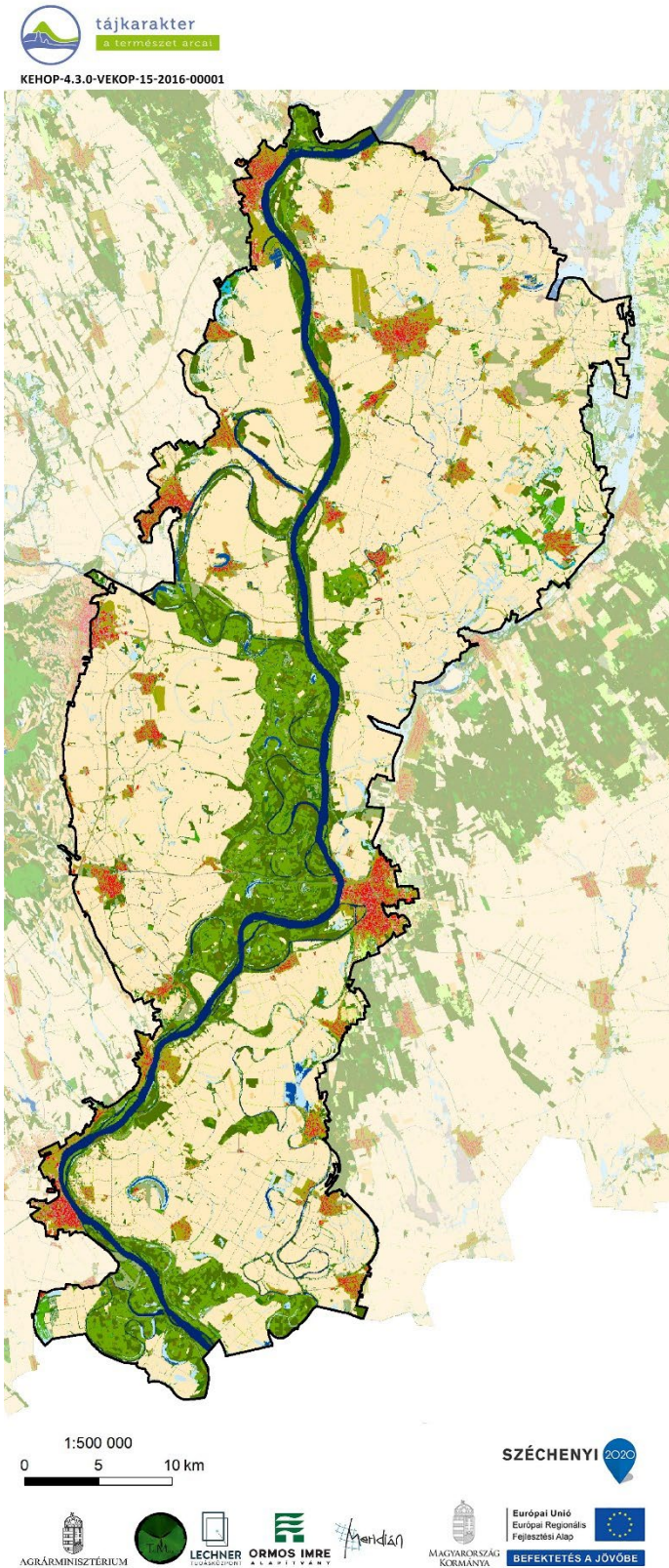
A rossz állapotú területek aránya kiugróan magas (60%), a közepes (18%) a jó (2%) és a kiváló (2%) állapotú területek a Duna mentén, É-D tengelyen koncentrálnak, a beépített területek aránya 4%. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/8 térkép)

Fotó: Csorba P. (Mohácsi-sík Kölked 2016)

FELSZÍNBORÍTÁS-JELLEMZŐK

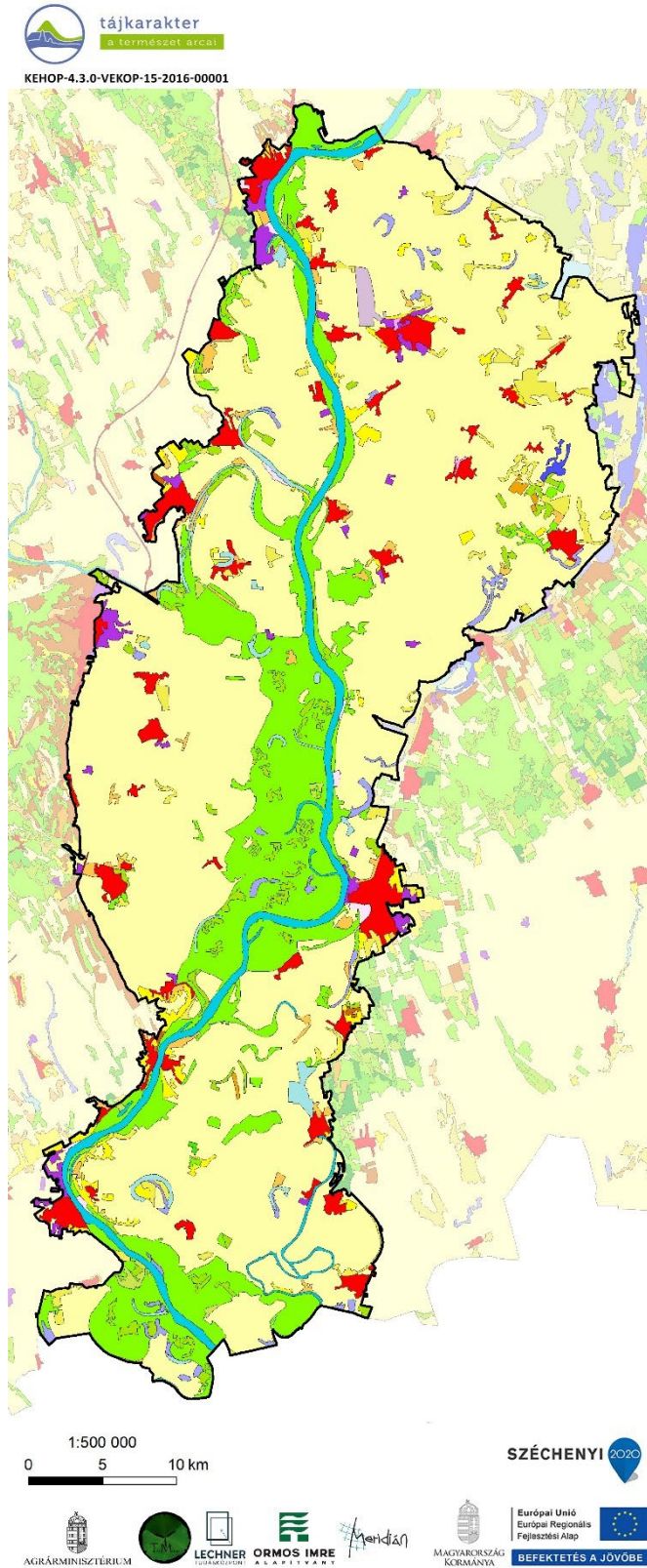
II/9. Ökoszisztéma-alaptérkép (2. szint)

11 : Épületek	41 : Többletvízhatástól független (TVFLN) erdők
12 : Utak és vasutak	42 : Természetesebb galériaerdők
13 : Egyéb burkolt vagy burkolatlan mesterséges felületek	43 : Egyéb vízhatás alatt álló (TVHA) erdők
14 : Zöldfelületek mesterséges környezetben	44 : Idegenhonos fajok dominált erdők, faültetvények
21 : Szántóföldek	45 : Erdőként nyilvántartott faállomány nélküli, vagy felújítás alatt álló területek
22 : Állandó kultúrák	46 : Máshová nem besorolható fás szárú növényzet
23 : Komplex területek	51 : Lágú szárú dominanciájú vizes élőhelyek
31 : Homoki gyepek	52 : Fás szárú dominanciájú vizes élőhelyek
32 : Szikes és szikesedésre hajlamos gyepek	61 : Állóvizek
33 : Sziklakibúvásokkal tarkított gyepek	62 : Vízfolyások
34 : Zárt gyepek kötött talajon vagy domb és hegyvidéken	
35 : Máshová nem besorolható lágú szárú növényzet	

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/9. térkép)

II/10. CORINE felszínborítás

Összefüggő településszerkezet	Gyümölcsösök, bogyósok
Nem összefüggő településszerkezet	Rét, legelő
Ipari vagy kereskedelmi területek	Komplex művelési szerkezet
Út - és vasúthálózat és csatlakozó területek	Elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes növényzettel
Kikötők	Lomblevelű erdők
Repülőterek	Túlevelű erdők
Nyersanyag kitermelés	Vegyes erdők
Lerakóhelyek, meddőhányók	Természetes gyepek, természetközeli rétek
Építési munkahelyek	Átmeneti erdős-cserjés területek
Városi zöldterületek	Ritkás növényzet
Sport-, szabadidő- és üdülőterületek	Szárazföldi mocsarak
Nem öntözött szántóföldek	Tőzeglápok
Rizsföldek	Folyóvizek, vízi utak
Szőlők	Állóvizek

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/10. térkép)

II/11. Felszínborítás-átalakulás típusok

Felszínborítás stabilitás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Alsó Duna mente	451	100,00%
1 - Stabil	139	30,82%
2 - Kvázi stabil	199	44,12%
3 - Lépcsőzetes	40	8,87%
4 - Ciklikus	20	4,43%
5 - Dinamikus	53	11,75%

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/11. térkép)

II/12. Felszínborítás-átalakulás jellege

Felszínborítás átalakulás	Mintapontok száma (db)	Százalékarány (%)
Alsó Duna mente	451	100,00%
1 - Változatlan terület	167	37,03%
2 - Településnövekedés	19	4,21%
3 - Extenzifikáció	19	4,21%
4 - Intenzifikáció	204	45,23%
5 - Dinamikus terület	42	9,31%

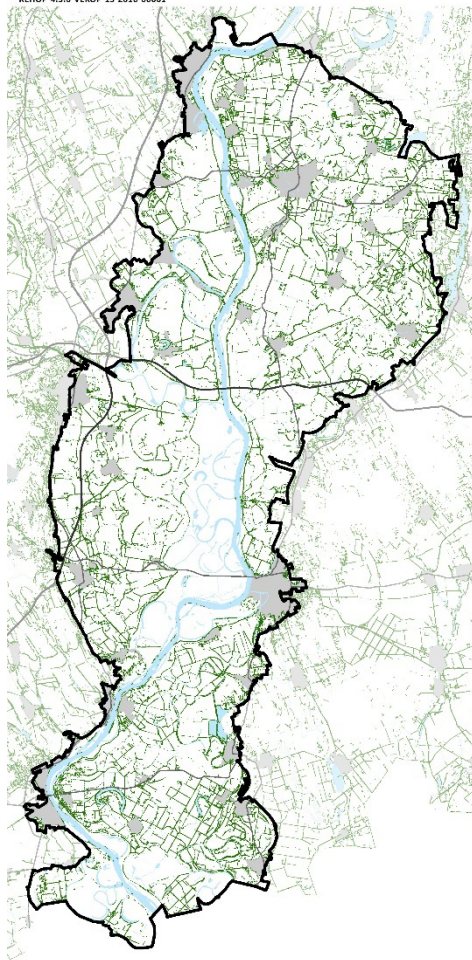

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai III/12. térkép)

II/13.-16. Stabil felszínborítású területek (stabil településterület, stabil szántó-, kert-, szőlőterület, stabil erdőterület, stabil gyepterület és vízfelszín)

(Az indikátorok országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/13.-16. térkép)

II/17. Zöld vonalas elemek sűrűsége

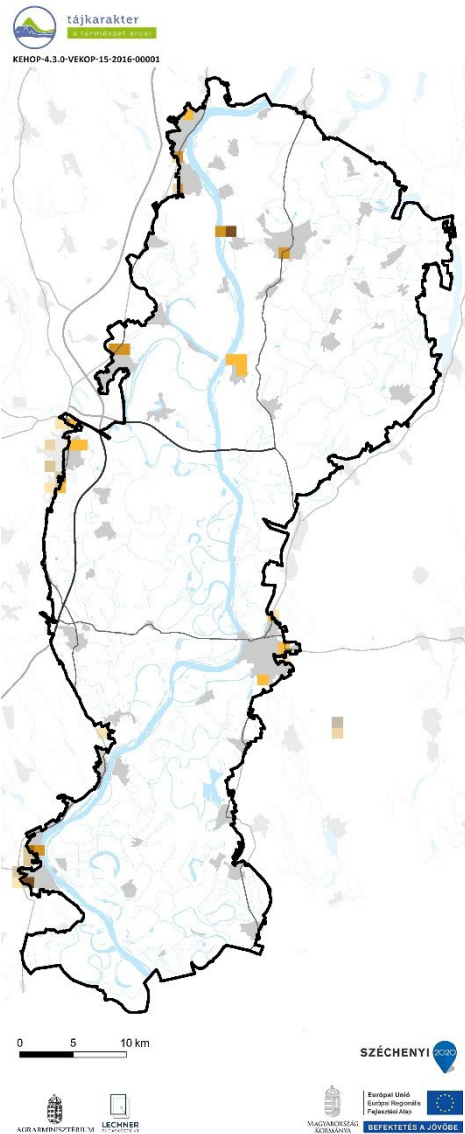

ZÖLD VONALAS ELEMÉK SŰRŰSÉGE

- Zöld vonalas elem
- Gyorsforgalmi út
- Főút
- Belterület
- Vízgazdálkodási térség (OTrT)

Zöld vonalas elemekben gazdag terület. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/17. térkép)

II/18. Beépítettség növekedése (1990-2018)

Beépítettség növekedése (1990-2018)	Területarány (%)
Alsó Duna mente	
0%	98,95%
1-6%	0,55%
6-10%	0,34%
10-20%	0,06%
20-40%	0,10%

1990-2018 között a terület 1 %-át érintette új települési területek kialakulása, elsősorban Foktő, Fajs és Mohács településeken. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/18. térkép)

II/19. Közlekedési hálózat sűrűsége

A közlekedési hálózat sűrűsége a tájban alacsony, 0,23 km/km². (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/19. térkép)

Közlekedési hálózat sűrűsége	Területarány (%)
Alsó Duna mente	
0-0,44 km/km ²	82,87%
0,44-1,56 km/km ²	14,02%
1,56-9,44 km/km ²	3,11%

II/20. Roncsolt területek aránya (külfertéses bánya, hulladéklerakó)

Földhasználati információk alapján roncsolt területek (lerakók, külszíni bányaterületek) nem vagy csak elhanyagolható mértékben fordulnak elő. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/20. térkép)

Fotó: Csorba P. (Mohácsi-sík Szeremle 2016)

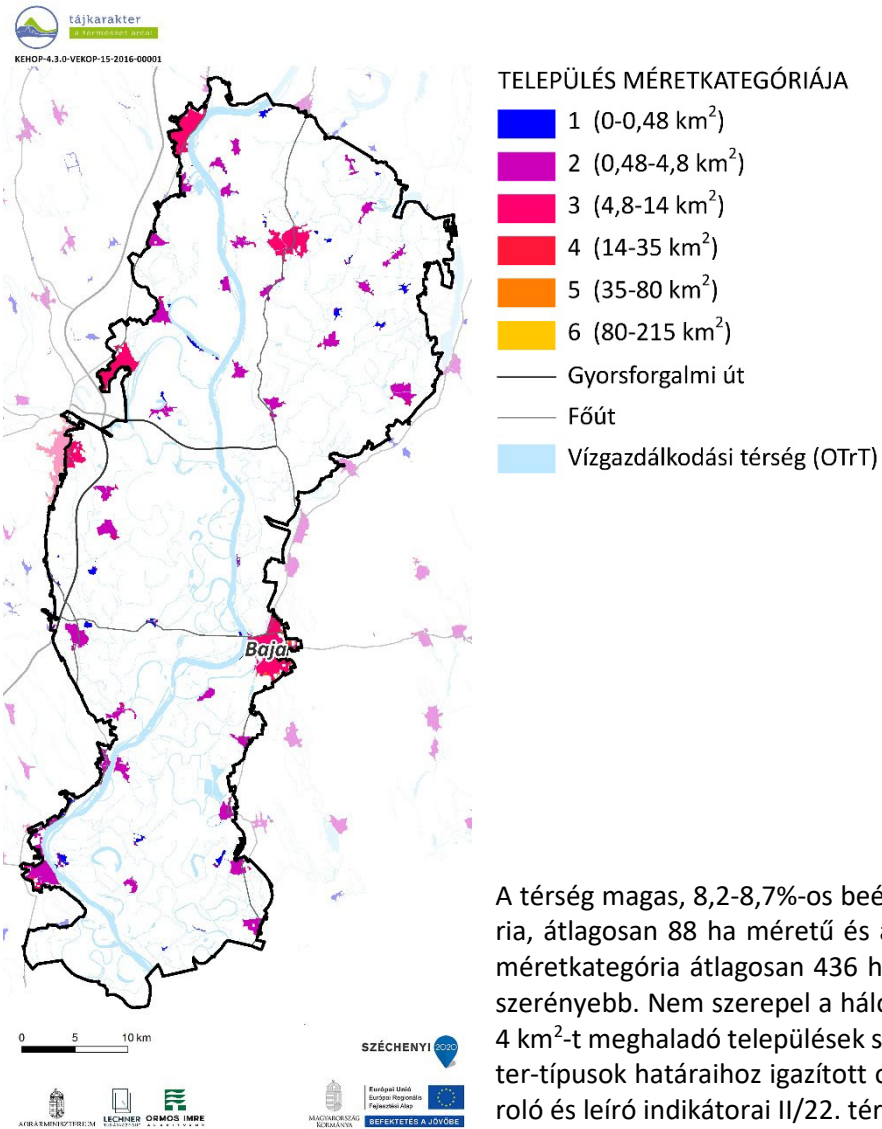

ANTROPOGÉN ÉS PERCEPCIONÁLIS JELLEMZŐK

II/21. Település-sűrűség (belterületi beépített területek eloszlása)

Az Alsó Duna mente településhálózat sűrűsége átlagos (0,23 db/km²). (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/21. térkép)

II/22. Településméret (átlagos belterületi települési terület mérete)

A térség magas, 8,2-8,7%-os beépítettsége változatos, meghatározó szerepet játszanak az 2. településméret kategória, átlagosan 88 ha méretű és a 4. településméret kategória átlagosan 972 ha méretű települései, ezt követi a 3. méretkategória átlagosan 436 ha méretű településekkel, míg az 1. méretkategóriájú települések részesedése jóval szerényebb. Nem szerepel a hálózatban 5. méretkategóriához tartozó település. A legnagyobb település 7,11 km², a 4 km²-t meghaladó települések száma 7 db, míg a nagyterjedésű települési terek száma 1 db. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/22. térkép)

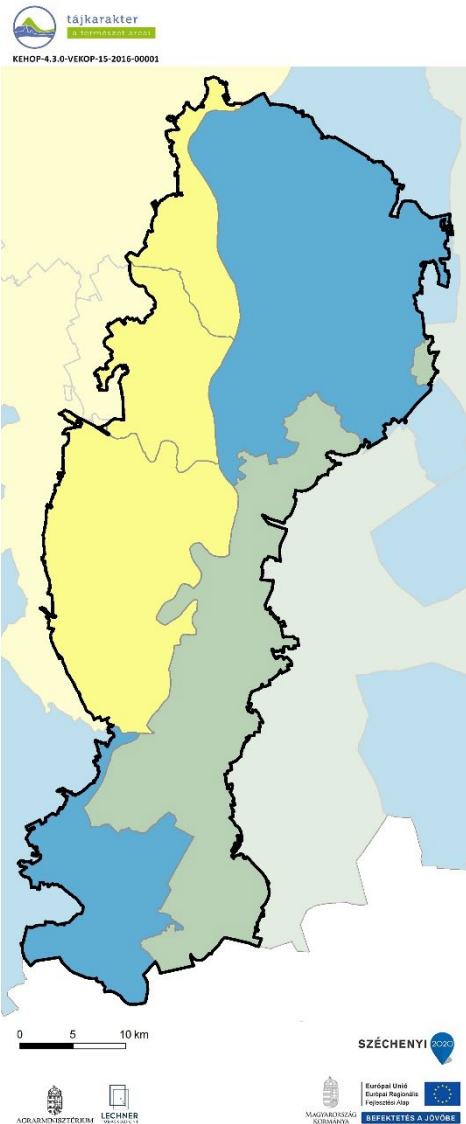
II/23. Külterületi szórványbeépítés sűrűsége

A külterületi beépítések eloszlása átlagos (0,57 db/km²), a belterületi egységekhez átlagosan 2, vagy 3 db külterület tartozik. A külterületi beépítések mérete átlagos (0,9 ha), nagy kiterjedésű komplex művelésű és gazdasági területek kevésbé jellemzőek, ahogy az egész kisméretű szórványok, tanyák sem fordulnak elő tömegesen. (Az indikátor tájkarakter-típusok határaihoz igazított országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/23. térkép)

II/24. Nagy kiterjedésű települési tér

Alsó Duna mente tájkarakter-területen nagy kiterjedésű települési tér egy található Baja közigazgatási területén. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/24. térkép)

II/25. Népszékváltozás

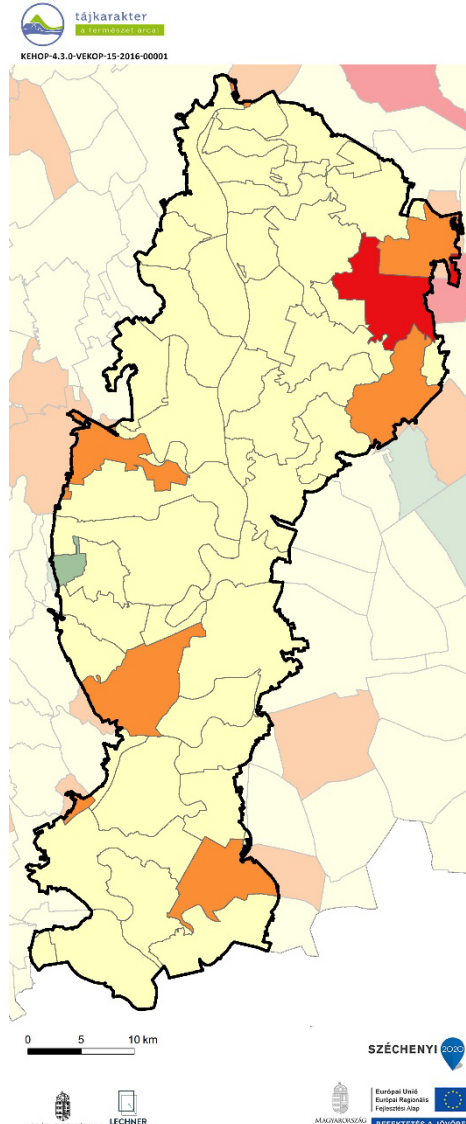

NÉPSSÉGVÁLTOZÁS (1980-2019)

65,5 - 75,9%
75,9 - 84,4%
84,4 - 98,6%
98,6 - 129,8%
129,8 - 177,6%

Az Alsó-Duna mente térségét népességszűkülés jellemezte, ám ennek mértéke a térségen belül jelentős eltéréseket mutat. A térség nyugati területein a népesség csak kis mértékben csökkent, ehhez képest a térség északi és déli területeire az országos átlagot felülmúló szűkülés volt jellemző. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/25. térkép)

II/26. Külterületi lakosok arányának változása

KÜLTERÜLETI LAKOSOK ARÁNYÁNAK VÁLTOZÁSA (1980-2011)

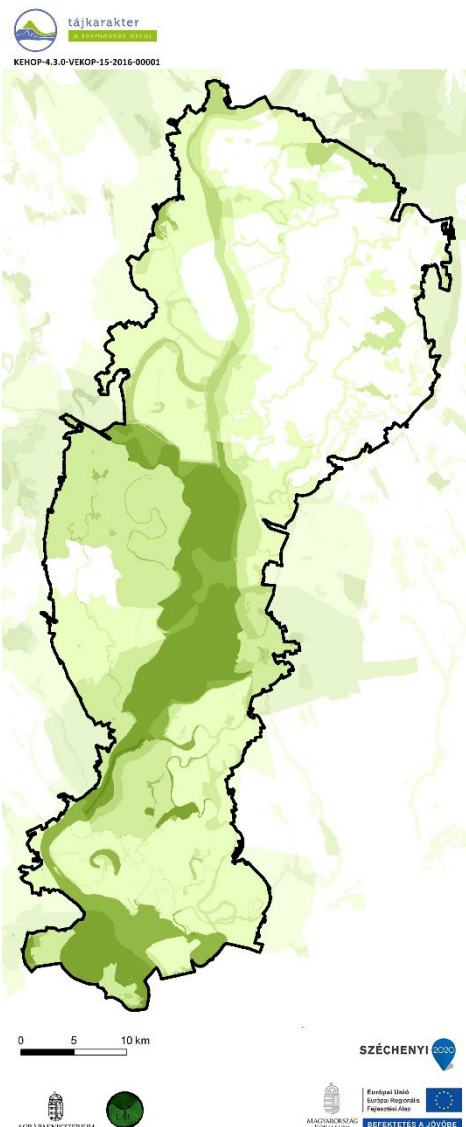
-103,3 - -74,10%
-74,0 - -16,1%
-16,0 - 0,0%
0,1 - 8,1%
8,2 - 34,5%

Az Alsó-Duna mente térségében a külterületi lakosok aránya a települések többségénél csökkent, néhány település esetében azonban növekedés volt megfigyelhető (pl.: Bába, Homokmégy). (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/26. térkép)

II/27. Néprajzi táj

Magában foglalja a Tolnai Sárköz néprajzi táját, a Kalocsai Sárköz túlnyomó részét, valamint érinti Észak-Bácska nyugati településeit. A települések kialakulásában, szerkezetében meghatározó volt a Duna, illetve az egykori fogváltás is. A települések többsége halmazos jellegű szabálytalanabb szerkezetű és vegyesen találhatóak előkertés és anélküli beépítések. Településnéprajzilag egyedi a Kalocsa környéki szállások kialakulása. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/27. térkép)

II/28. Természeti és kulturális örökség

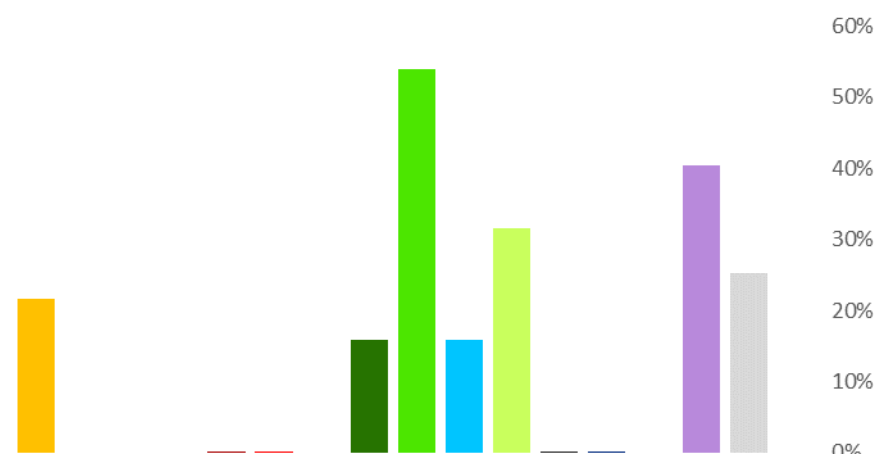
TERMSZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG

Védelmi célú területi lehatárolások száma

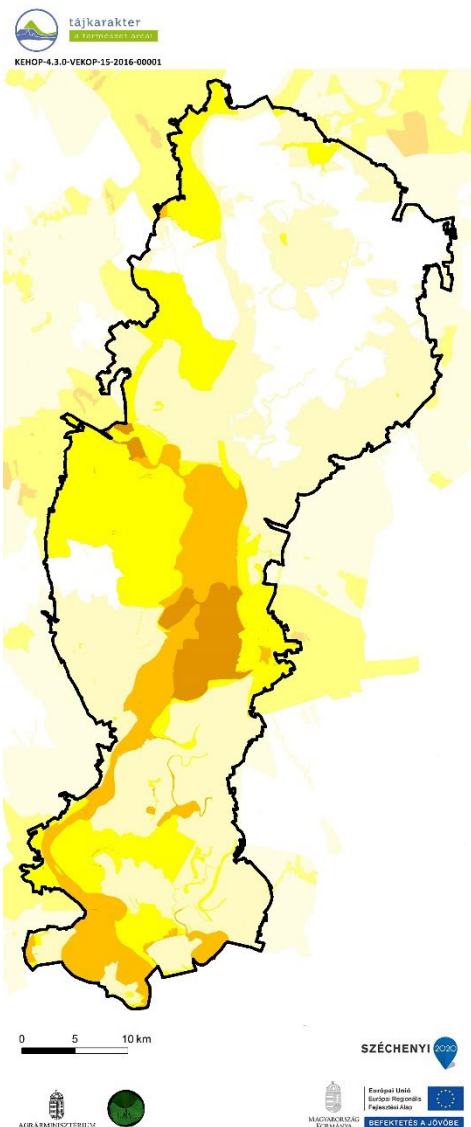
nincs
1
2
3
4
5
6
7
8
9

Védettségi kategória	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Védelmi célú területek	1790,40	100,00%
Natura 2000 terület	386,22	21,57%
Barlang védőövezet	0,00	0,00%
EU diploma	0,00	0,00%
Naturpark	0,00	0,00%
Természeti emlék	0,02	0,00%
Természetvédelmi terület	4,23	0,24%
Tájvédelmi körzet	0,00	0,00%
Nemzeti park	283,35	15,83%
MAB bioszféra rezervátum	964,33	53,86%
Ramsari terület	283,87	15,85%
Nemzeti ökológiai hálózat	564,56	31,53%
Országos védettségű kulturális örökség	3,07	0,17%
Országos, területi védettségű kulturális örökség	2,16	0,12%
Világörökség terület	0,00	0,00%
Világörökség várományos terület	724,28	40,45%
Nem védett terület	451,04	25,19%

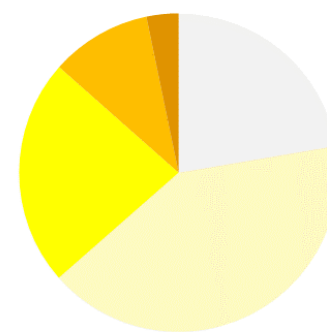
(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/28. térkép)

II/29. Megbecsültség

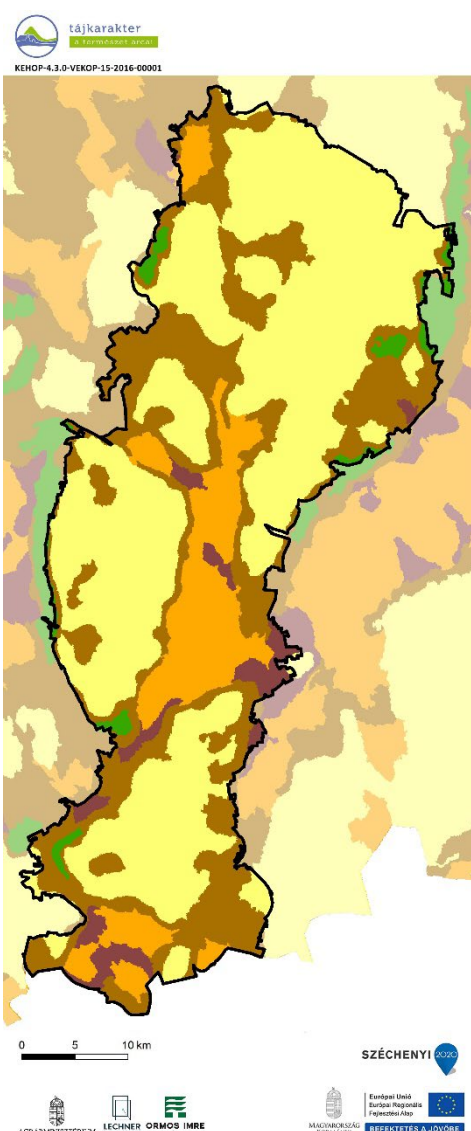

Megbecsültség	Összterület (km ²)	Területarány (%)
Alsó Duna mente	1790,40	100,00%
1 - Nincs, igen alacsony	399,55	22,32%
2 - Alacsony	737,83	41,21%
3 - Mérsékelt	411,90	23,01%
4 - Számottevő	183,12	10,23%
5 - Jelentős	58,00	3,24%
6 - Magas	0,00	0,00%
7 - Nagyon magas	0,00	0,00%
8 - Kiemelkedő	0,00	0,00%

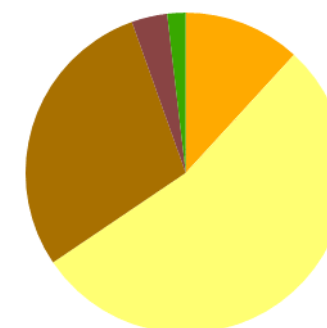

(Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/29. térkép)

II/30. Vizuális jellemzők

Vizuális jellemzők	Területarány (%)
Alsó Duna mente	
Zárt, homogén, szegélyekben szegény területek	11,8
Átlátható, szegélyekben szegény területek	53,7
Átmeneti, közepesen zárt területek	29,0
Szegélyekben gazdag, de nem átlátható, zárt területek	3,6
Átlátható, nyitott, szegélyekben gazdag területek	1,9

A tájat átlátható, szegélyekben szegény területek uralják (54%). Kis mértékben átmeneti, közepesen zárt területek (29%) is előfordulnak. (Az indikátor országos eloszlásáról készült térképet lásd: Az országos tájkarakter-területek lehatároló és leíró indikátorai II/30. térkép)